HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

והא (א)כי אתא ר׳ אבין א״ר יוחנן [א]אחד אילן הנוטה לתוך שדה חבירו ואחד אילן הסמוך למצר מביא וקורא שעל מנת כן הנחיל יהושע לישראל את הארץ אלא מאן תנא עשרה תנאין שהתנה יהושע ר׳ יהושע בן לוי הוא רב גביהה מבי כתיל מתני לה בהדיא ר׳ תנחום ור׳ ברייס אמרי משום זקן אחד ומנו ר׳ יהושע בן לוי עשרה תנאין התנה יהושע: עשרה תקנות תיקן עזרא שקורין במנחה בשבת וקורין בשני ובחמישי ודנין בשני ובחמישי ומכבסים בחמישי בשבת ואוכלין שום בערב שבת ושתהא אשה משכמת ואופה ושתהא אשה חוגרת בסינר ושתהא אשה חופפת וטובלת ושיהו רוכלין מחזירין בעיירות [ג]ותיקן טבילה לבעלי קריין: שיהו קוראין במנחה בשבת משום יושבי קרנות: ושיהו קוראין בשני ובחמישי עזרא תיקן והא מעיקרא הוה מיתקנא דתניא [1]וילכו שלשת ימים במדבר ולא מצאו מים דורשי רשומות אמרו [ג]אין מים אלא תורה שנאמר [2]הוי כל צמא לכו למים כיון שהלכו שלשת ימים בלא תורה (א) נלאו [ב]עמדו נביאים שביניהם ותיקנו להם שיהו קורין בשבת ומפסיקין באחד בשבת וקורין בשני ומפסיקין שלישי ורביעי וקורין בחמישי ומפסיקין ערב שבת כדי שלא ילינו ג׳ ימים בלא תורה [ג]מעיקרא תקנו חד גברא תלתא פסוקי אי נמי תלתא גברי תלתא פסוקי כנגד כהנים לוים וישראלים אתא הוא תיקן תלתא גברי ועשרה פסוקי [ז]כנגד עשרה בטלנין: [ד]ודנין בשני ובחמישי דשכיחי דאתו למקרא בסיפרא: [ה]ושיהו מכבסין בחמישי בשבת משום כבוד שבת: ושיהו אוכלין שום בע״ש משום עונה דכתיב [3]אשר פריו יתן בעתו [ו]וא״ר יהודה ואיתימא רב נחמן ואיתימא רב כהנא ואיתימא ר׳ יוחנן [י]זה המשמש מטתו מע״ש לע״ש ת״ר חמשה דברים נאמרו בשום משביע ומשחין ומצהיל פנים ומרבה הזרע והורג כנים שבבני מעיים וי״א מכניס אהבה ומוציא את הקנאה: [ז]ושתהא אשה משכמת ואופה כדי שתהא פת מצויה לעניים: ושתהא אשה חוגרת בסינר משום צניעותא: [ח]ושתהא אשה חופפת וטובלת דאורייתא היא דתניא [4]ורחץ את בשרו במים [ט]שלא יהא דבר חוצץ בין בשרו למים את בשרו את הטפל לבשרו ומאי ניהו שער אמרי דאורייתא לעיוני [י]דלמא מיקטר אי נמי מאום מידי משום חציצה

ואתא

והא כי אתא וכו׳. ומתניתא הויא תיובתא דקתני עשרה ותו לא ור׳ יוחנן אמורא הוא וקשיא ליה מתניתא: **רבי יהושע בן לוי.** אמרינהו ולא מתניתא דרבי יהושע בן לוי אמורא הוה ורבי יוחנן פליג עליה: **ומכבסים.** בגדיהם לכבוד שבת: **ואוכלים שום.** לקמן מפרש טעמא: **ושתהא אשה משכמת.** ביום שהיא צריכה לאפות ואופה שחרית כדמפרש שתהא פת מצויה לעני המחזר: **סינר.** דוגמת מכנסים קטנים: **האשה חופפת.** במסרק ביום טבילתה משום חציצה. לקמן פריך הא דאורייתא היא: **רוכלין.** מביאים בשמים לנשים להתקשט בהם: **מחזירין בעיירות.** ולא יוכלו בני העיירות לעכב עליהם: **משום יושבי קרנות.** יושבי חניות כל ימות החול עוסקין בסחורה ואין קורין בשני ובחמישי תקון בגינייהו קריאה יתירה: **רשומות.** מקראות: **עשרה בטלנין.** בני אדם כשירים בטלין ממלאכתן לעסוק בצרכי ציבור (ב) ולבא קודמין לבית הכנסת כדי שיהיו מצוין עשרה לעת התפלה ומתפרנסים משל צבור: **משום עונה.** שמלות עונה בלילי שבת כדרב יהודה והשום מרבה את הזרע כדלקמן: **משחין.** מחמם את הגוף: **מכניס את האהבה.** מתוך שמשמח את הלב: **משום צניעותא.** להתרחק מן העבירה: **בשרו במים.** משמע שיגע בשרו למים: **דמאום.** מלוכלך:

חפיפה

כיון דאוקמה כשעקל בית הבד כרוך עליה שיכול להציל ע״י הדחק ונראה לר״י דההיא דלקמן שבעל היין שפך את יינו מדעתו שיכול לומר בעל הדבש למה שפכת אני הייתי דוחק ומציל אבל הכא מיירי שבא בעל הדבש לשפוך את היין שתנאי ב״ד הוא שאין בעל היין יכול לעכב אלא שופך יינו של חבירו בע״כ של חבירו אלא שנותן לו דמי יינו מתוך דובשנו והשתא הוי כעין ההיא דנחיל של דבורים שקצצו בע״כ להציל נחילו וכעין זה נמי ההיא דפשתן והאי דמשני כיחידאה לא קאמר משום דמסתמא כי היכי דפליגי בההיא דנחיל כדתנן לקמן בפרק בתרא (דף קיד.) פליגי נמי באחריני דחד טעמא הוא: **כדי שלא ילינו ג׳ ימים בלא תורה.** וא״ת מ״ש שתיקנו שני וחמישי וי״ל משום דאמר במדרש (ז) משה רבינו ע״ה עלה בחמישי לקבל לוחות האחרונות וירד בשני ונתרצה לו המקום ולפי שהיה עת רצון באותה עלייה וירידה קבעו בשני וחמישי ולכך נמי נהגו להתענות בב׳ וה׳ ואף ע״פ שעלה בהשכמה כדכתיב (שמות לד) ועלית בבקר שדומה שכל העליות היו בבקר ולא בלילה ולא תמצא כ״א מ׳ יום חסירים לילה אחד אין להקפיד בכך ולפי סדר עולם נמי כן הוא דתניא בסדר עולם נמצא עלה בו׳ בסיון וירד בי״ז בתמוז ושבר הלוחות ובי״ח בתמוז עלה ובקש רחמים עליהם שנאמר ואתנפל לפני ה׳ מ׳ יום וגו׳ ובכ״ט באב נתרצה המקום וירד משה לפסול הלוחות ועשה עוד מ׳ יום מל׳ באב עד י׳ בתשרי ונתרצה המקום וירד משה בי׳ בתשרי והלוחות בידו באותו יום נתרצה המקום לישראל שנאמר ויאמר ה׳ סלחתי כדברך לפיכך סליחה וכפרה הוא לדורות נמצא דמ׳ יום אחרונים חסירים לילה שהרי ביום ל׳ באב עלה בהשכמה וירד ביום הכפורים אם לא תאמר דעברוה לאלול והא דכתיב בפרשת עקב ואנכי עמדתי בהר כימים הראשונים שהן מ׳ יום ומ׳ לילה הכי קאמר כימים הראשונים ולא כלילות דאחרונות היו חסירים לילה אחד ואף על גב דאיצטריך כימים לומר מה הראשונים ברצון אף האחרונים ברצון אבל האמצעיים בכעס הו״מ למיכתב כראשונים וכתיב כימים לומר כימים ולא כלילות ואי להך דרשה לחודא אתא ה״ל למיכתב ואנכי עמדתי בהר מ׳ יום ותו לא וא״ת ובסוף כי תשא כתיב ויהי שם עם ה׳ מ׳ יום ומ׳ לילה ובלוחות אחרונות כתיב וי״ל דאימים שהתנפל קאי ולפי שלא פי׳ מעשה דאולי אכפרה בעד חטאתכם כמה עמד משה בתפלה מפרש לה הכא והא דכתיב בתר הכי ויכתוב על הלוחות היינו אחר אותם מ׳ יום ומ׳ לילה דאותם אחרונים היו חסירים לילה וא״ת בשלמא לר׳ יוסי דאמר בשבת פרק רבי עקיבא (דף פו:) (ג) דסיון דההיא שתא הוה באחד בשבת ניחא דעלה בה׳ לפי חשבון דאחד מלא ואחד חסר דיום ל׳ באב יום ה׳ הוה אבל לרבנן דאמרי דביום ב׳ הוה ר״ח סיון נמצא יום ל׳ באב ביום ו׳ אם לא נאמר דלרבנן בי״ז בתמוז שרף את העגל ודן החוטאים ובו ביום עלה וביום כ״ח באב ירד בהשכמה ופסל לוחות ובכ״ט באב שהיה יום ה׳ עלה או נאמר שכ״ט באב ירד ובו ביום עלה ונאמר שהיה אב חסר כדי שיבא יום הירידה ביוה״כ כדאמר ביש נוחלין (ב״ב דף קכא.) שבו ניתנו לוחות אחרונות אבל לפי מדרש תנחומא(ח) שאומר דבי״ז בתמוז ירד ובי״ח בו שרף את העגל ודן את החוטאים ובי״ט עלה ונמצא יום עלייה של מ׳ אחרונים (ד) באה באלול לא יבא בה׳ לא לרבנן ולא לר׳ יוסי וגם לא תמצא ירידה ביום הכפורים אם לא נאמר דעברוה לאלול: [ועי׳ תוס׳ שבת פט. ד״ה לסוף] **ודנין בב׳ ובה׳.** וא״ת והלא קודם תקנת עזרא היו בית דין קבועין בכל יום כדאמר בכתובות (דף ג. ושם ט) א״כ מה תיקן עזרא וכי תיקן שלא יהו קבועין אלא בב׳ ובה׳ ואומר (י) ר״ת שלא היו קבועין תחילה בכל יום אלא בעיר אחת והוא תיקן בכל עיר ועיר בב׳ ובה׳:

ושתהא אשה חופפת. אור״ת שלא תיקן חפיפה אלא בראש וכן משמע מדקאמר בסמוך דאורייתא דלמא מקטר וחפיפה נמי לא שייכא אלא בראש כדתנן בנזיר (דף מב.) נזיר חופף ומפספס אבל לא סורק אבל בשאר הגוף שייך לשון הדחה כדאמרינן בפרק בתרא דנדה (דף סו: ושם כ) לעולם ילמד אדם בתוך ביתו שתהא אשה מדיחה בית קמטיה במים ומהתם נמי משמע דבשאר הגוף אין צריך הדחה אלא דוקא בית קמטיה אף על גב דאיכא למימר דבית קמטיה נקט לרבותא דאע״ג דביאת מים לא בעינן ראוי לביאת מים בעינן מכל מקום מדלא קאמר אפילו קמטיה משמע דוקא לקמטיה ולא בשאר הגוף וההיא דדודי חסרת כו׳ (שם דף סח.) אף על פי שאין חובה היתה רגילה לרחוץ כל גופה במים חמין: [ועי׳ תוספות נדה סו: ד״ה אם]:

אתא

מסורת הש"ס

(א) ב״ב כז., (ב) ברכות כב., (ג) [לעיל יז. ע״ז ה:], (ד) [מגילה כא:], (ה) כתובות סב: [ע״ש], (ו) עירובין ד: סוכה ו. [וש״נ], (ז) במדרש תנחומא בפסוק וה׳ המטיר על סדום כ״כ הרוקח [וכך בתנחומא בובר], (ח) [פ׳ תשא וע״ש היטב], (ט) [ד״ה שבתין], (י) גי׳ רש״ל ר״י, (כ) [ד״ה אם],

תורה אור השלם

1. וַיַּסַּע מֹשֶׁה אֶת יִשְׂרָאֵל מִיַּם סוּף וַיֵּצְאוּ אֶל מִדְבַּר שׁוּר וַיֵּלְכוּ שְׁלֹשֶׁת יָמִים בַּמִּדְבָּר וְלֹא מָצְאוּ מָיִם: שמות טו כב

2. הוֹי כָּל צָמֵא לְכוּ לַמַּיִם וַאֲשֶׁר אֵין לוֹ כָּסֶף לְכוּ שִׁבְרוּ וֶאֱכֹלוּ וּלְכוּ שִׁבְרוּ בְּלוֹא כֶסֶף וּבְלוֹא מְחִיר יַיִן וְחָלָב: ישעיהו נה א

3. וְהָיָה כְּעֵץ שָׁתוּל עַל פַּלְגֵי מָיִם אֲשֶׁר פִּרְיוֹ יִתֵּן בְּעִתּוֹ וְעָלֵהוּ לֹא יִבּוֹל וְכֹל אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה יַצְלִיחַ: תהלים א ג

4. וְהָיָה בַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי יְגַלַּח אֶת כָּל שְׂעָרוֹ אֶת רֹאשׁוֹ וְאֶת זְקָנוֹ וְאֵת גַּבֹּת עֵינָיו וְאֶת כָּל שְׂעָרוֹ יְגַלֵּחַ וְכִבֶּס אֶת בְּגָדָיו וְרָחַץ אֶת בְּשָׂרוֹ בַּמַּיִם וְטָהֵר: ויקרא יד ט

הגהות הב"ח

(א) גמ׳ בלא תורה מיד נלאו: (ב) רש״י ד״ה עשרה וכו׳ בצרכי צבור וקודמין **לבא** לבית הכנסת: (ג) תוס׳ ד״ה כדי וכו׳ פ׳ ר׳ עקיבא דר״ח סיון דההיא: (ד) בא״ד מ׳ אחרונים באחד באלול:

רבינו חננאל

ואסיקנה כי דברי ר׳ יהושע בן לוי הן דהוא דאמ׳ עשרה תנאין התנה יהושע, ויש חכמ׳ אומ׳ שמוסיפין. **עשר תקנות תיקן עזרא. שקורין במנחה בשבת משום יושבי קרנות,** שיקראו בתורה ולא יתעסקו בדברים בטילין. **ושיהו קורין בשני ובחמישי,** כי הנביאים הראשונים ראו שלא יניחו ישראל שלשה ימים בלא תורה, ותיקן שיהו קורין בשני ובחמישי תלתה גברי תלתה פסוקי כנגד כהנים לוים וישראל, אתא עזרא ותיקן תלתה גברי עשרה פסוקי כנגד עשרה בטלנין. **ושיהו בתי דינין יושבין לדון בכל שיני וחמישי,** דשכיחי רבים דאתו למיקרי בסיפרא. **ושיהו אוכלין שום בערב שבת,** משום עונה. **ומכבסין בחמישי,** מפני כבוד השבת. **ושתהא אשה משכמת ואופה,** כדי שתהא פת מצויה לעניים. (ושתא) [ושתהא] **אשה חוגרה בסינר,** משום צניעותא. **ומדאוריתא** לעיוני בשערה דלמא קטיר או במידי דחייץ,

עין משפט נר מצוה

קפא א מיי׳ פ״ב מהל׳ בכורים הלכה יא סמג עשין קלט:

קפב ב מיי׳ פי״ב מהל׳ תפלה הלכה א סמג עשין כה טוש״ע א״ח סי׳ רלב סעי׳ א וסי׳ קלה סעיף א:

קפג ג מיי׳ שם סמג שם:

קפד ד סמג עשין כה טוש״מ סי׳ א וסי׳ ה:

קפה ה מיי׳ פ״ל מהל׳ שבת הלכה ג סמג שם טוש״ע א״ח סי׳ רמב:

קפו ו מיי׳ פי״ד מהל׳ אישות הלכה א סמג לאוין פא טוש״ע אה״ע סי׳ עו סעיף ב וטוש״ע א״ח סי׳ רמ סעיף א:

קפז ז מיי׳ פכ״א שם הלכה ה סמג עשין עה:

קפח ח מיי׳ פ״ב מהל׳ מקואות הלכה טז סמג לאוין קיא טוש״ע י״ד סי׳ קנט סעיף א:

קפט ט מיי׳ שם פ״א הלכה יב סמג עשין רמח טוש״ע י״ד סי׳ קלא סעיף א:

קצ י מיי׳ פ״ב שם הלכה טו טוש״ע שם סעיף ה:

מוסף רש"י

הנוטה. נופו, לתוך שדה חבירו (ב״ב כז:). **שעל מנת כן הנחיל יהושע.** התנה עמהם שלא יקפידו על כך (שם). **מע״ש לע״ש.** שהוא ליל תענוג ושביתה והנאת הגוף (כתובות סב:).